

Dziesmu svētku vēsture atmiņās

5

Vaira Kandere un Aigars Meija šorīt gatavojas lielkoncertam “Mūžīgais dzinējs”. Ir satraukums, gandarījums, aizmirsti garie mēģinājumi.

“Jābūt prātīgākiem. Viss atkarīgs no garastāvokļa, apstākļiem un no kolektīva, kā pavadītu laiku, kad nav mēģinājumu. Koncertā vienmēr jābūt gatavam sevi atdot par vairāk nekā simts procentiem,” saka Aigars. Vaira un Aigars deju Straupes senioru deju kolektīvā “Munsturis”, bet svētku dalībnieku vidū ir jau no 1973.gada. Vaira mācījās tehnikumā, tur sāka dejojot skolas kolektīvā. “Četras reizes nedēļā bija mēģinājumi, likās, slodze par lielu, nepatika. Bet, kad sāk, deļa ievēl, gribas un patīk,” stāsta dejojotāja. Pēc mācībām viņa iesaistījās toreizējā Cēsu patērētāju biedrības deju kolektīvā “Varavīksne”, tad vidējās paaudzes “Sadancī”. “Ar dancošanu visa dzīve iet uz priekšu,” teic Vaira.

Aigars atceras, kā vecāki mazo pirmsskolnieku aizveda uz Cēsu kultūras nama bērnu deju kolektīvu pie Mirdzas Sedlenieces, vidusskolā dejots pie Rasmus Gailītes, pēc armijas iesaistījās “Raitajā solī”, tad pēc pārtraukuma abi ar Vairu satikās “Sadancī”. Liktenīgi izrādījās 1993.gada Deju svētki, un tagad abi ir kopā ne tikai dejā, arī dzīvē.

Mirkļu sajūtas

Abi atzīst, ka katros svētkos ir mirkli, kas paliek atmiņā. “Neatceries, kuros tas bija, bet emocijas, notikums neaizmirstas,” saka Aigars. Vaira turpina: “Ir brīži, kad notiek kas tāds, kas nav iestādēts. Kāds sāk šūpot rokas, pārņem nākamā rinda, tad nākamā. Tas ir kā enerģijas vilnis. Koncerta finālā dejojām “Cielaviņu”, pievienojās katrs, kurš stāvēja malā. Un esi starp un ar visiem. Atceros koncertu, kas noslēdzās ar “Sudmalīnām”. Dejoja ne tikai laukumā, dejoja visi, tas bija pacēlums, prieks, kad jūties laimīgs. Pēdējos svētkos noslēgums bija grandiozs, tās bija dziļas emocijas, ne priecīgs pacēlums, kad vēl gribas lēkt, izlikt enerģiju.” “Mēģinājumus tos, kuri blakus, iepazīsti, kolektīvus atšķir pēc krekliņiem, koncertā visi ir tautastērpos, tad ir apmulsums, kas ir kurš. Jāatrod sava vieta un jāspēj precīzi piepildīt savu laukumu, no tribīnēm taču redzama katra līnija,” stāsta Aigars, atminoties, kā vienā mēģinājumā, kad uz to netika vadītāja, viņam bija uzticēts pēc zīmējuma izvadīt kolektīvu. “Tas ir brīnums, kas notiek laukumā, kā strādā virsvadītāji! Viss precīzi izrēķināts, ja kāds kolektīvs kļūdās, zīmējums izjūk,” bilst Aigars, bet Vaira atceras, kā vienos svētkos virsvadītāja paredzētajā laikā nespēja izdarīt iecerēto, nepārtraukti kaut kas ķērās, tad pieslēdzās virsvadītājs Jānis Purviņš un savā mierīgajā balsī

◆2023. gads. Gatavi doties uz Deju svētkiem.

visus salika pa vietām.

“Viens dienas koncerts bija liels, vakarā vilkām slapjos tērpus, bet vai tāpēc nedejojot,” stāsta Vaira. Savukārt Aigars atminas, ka dejā puišiem bija jākrīt zemē, taču apkārt peļķes. Tomēr tās nevienu netraucēja.

Abi atzīst, ka, kaut padomju laikā svētki bija veltīti kādam ideoloģiskam notikumam, tas dejojot pazuda. “Agrāk svētki bija vienkāršāki, tagad komerciālāki,” vērtē Aigars, un Vaira piebilst: “Viss notika brīvāk. Iepriekšējos svētkos tribīnēs nelaida pat paskatīties mēģinājumu, kā veidojas laukumā raksti. Savulaik nedēļu mēģinājām, tagad viss tiek izdarīts divās dienās, mājās jau esam sagatavojušies, zīmējumi zināmi.”

Vaira un Aigars ir vienisprātis, ka emocionāli piesātināts vienmēr ir svētku dalībnieku gājiens. “Tu ej, apkārtējie māj, jūties citāds nekā viņi, centies iztaisnot muguru, iznest sevi, kad dzirdi, ka nosauc tavu kolektīvu, esi lepnis,” saka Aigars. Vaira atklāj, ka pēc 1990.gada Dziesmu svētkiem teikusi, ja nākotnē nebūs svētku dalībniece un netiks uz koncertiem, tad noteikti brauks skatīties gājienā. “Būt lāsei vilnainajā upē, kas plūst – tās ir emocijas, kuru dēļ aizvien gribas būt svētkos,” teic Vaira un atzīst, ka 1993.gada Dziesmu svētki pēc iepriekšējiem bija par agru, bija cerēts gūt spilgtas emocijas, taču to iztrūka.

◆1985.gads Aigars Meija ar “Raitā soļa” meitenēm.

Katrai deļai savs stāsts

Gadu gaitā izpildītas visdažādākās dejas. Kāda sirdij tuvāka, cita vairāk tāpēc, ka jādejo. Aigars atklāj, ka ļoti gribētu nodejot Jāņa Ērgļa “Es izjāju prūšu zemi”, bet tā ir vidējās paaudzes kolektīvu repertuārā. “Man patīk “Pieguļnieku dancis” Gundegas Prāncānes horeogrāfijā. Arī tāpēc, ka jau pirmajā mēģinājumā viss bija skaidrs. Andra Ezeriņa “Rotā, saulīt, rietēdama” deļoju, jo jādejo. Man patīk deļas, kurās varu parādīt raksturu. Deļā taču sevi ir jāiznes. Varu soļos kļūdīties, bet jābūt precīzām roku kustībām, un skatītājiem jāredz mana attieksme pret deļu. Kādām deļām skatītāji aplaudē? Ja jestra, uzreiz ovācijas. Protams, katram patīk kas cits. Laukumā līgana deļas, kur deļotāji veido rakstus, izskatās brīnišķīgi, bet ne uz skatuves,” pārdomās dalās pieredzējušais deļotājs un pastāsta, ka televīzijā noskatījies deļu kolektīvu konkursu un daudzas deļas gājušas pie sirds. “Mākslinieciskais līmenis pa gadiem nav salīdzināms,” atzīst Aigars. Vaira bilst, ka viņai aizvien tuvākā ir deļas “Vēl, vēl, vēl vienreiz”, kuru horeogrāfs Jānis Vilcāns iestudēja tieši “Sadancim”. “Citi kolektīvi to nedeļoja. Mums to patika deļot, un vienmēr izpelnījāmies atzinību,” teic deļotāja un atklāj, ka ne katras

◆1985. gads. “Sadancis” deļotāji.

deļas stāstu uzreiz var saprast, tad grūti ielikt emocijas, attieksmi.

Savulaik bijušas arī cittautu deļas, bet tās nav palikušas atmiņā. Aigars vien atminas, ka deļots arī krievu tautastērpi. “Sadancim” bija draudzība ar igauņiem, tad, braucot ciemos, vedām arī kādu viņu deļu,” bilst Vaira. Bet Aigaram spilgtā atmiņā, kā “Raitajā solī” repetitors Bazils Bajārs iestudēja “Čigānu deļu”: “Viņš ilgi skatījās uz mani, tad teica: “Tu tādiem melniem matiņiem, tumšāks, deļosi solo.” Šo deļu esmu deļojis uz Operas skatuves. Tur skatuve nedaudz slīpa un visu laiku slīdēju uz leju.”

Tikai deļotāji zina - kad esi uz skatuves, visas vainas aizmirstas. “Sāpēja roka, bet deļā puišiem jāatspiežas uz grīdas, ja deļo, tad deļo, pietupos un ar otru atspiedo. Kaut vai tā, ja citādi nevari. “Munstura” jubilejas koncertā man roka bija sasaitēta, dāmām izskaidroju, kad jāgriežas, lai ķeras pie mana iekšā, ne rokas. Deļas laikā viņas ierauga sasaitēto roku, samulst, aizmirst, ka jāgriežas,” deļotāja atdevi koncertā atklāj Aigars un uzsver, ka citādi nevar būt, un kārtējo reizi atgādina: “Ja deļo, tad deļo!”

Būt savā kolektīvā

Jau septiņus gadus Vaira un Aigars deļo “Munsturi”. Bet ilgākie gadi saistās ar “Sadancī”. Vaira glabā kolektīva vēsturi. Daudzos albumos fotogrāfijas par tā sadzīvi un koncertiem. Aigars savulaik daudz filmējis. Vaira “Sadancī” nodeļojusi 33 gadus.

“16 gadus bijām patērētāju biedrības kolektīvs, tad palikām bez mājām un tērpiem, bet gribējām deļot. Apstākļi sakrita, un “Sadancis” kļuva par Liepas pagasta kolektīvu. Tie bija skaisti gadi. Taču sāka trūkt deļotāju, īpaši vīru. Pamazām “Sadancis” izjuka,” nedaudz vēsturi ieskicē Vaira un piebilst, ka reizēs, kad bijušie deļotāji satiekas, tiek pašķīstīti albumi, paskatīti videoieraksti. Vaira gan atzīst, ka tā ir vēsture, kas svarīga vien savējiem.

“Negribējām jau iet uz senioru kolektīvu, bet Dace un Alfrēds Jurciņi pierunāja. Ne brīdi nenožēlojam,” saka Aigars, bet Vaira uzsver, ka kopā ar “Munsturi” daudzviet pabūts Hanzas dienās. Kopā ar vadītājas Inetas Indriksones otru kolektīvu “Sakša” Limbažos bijuši daudzi koncerti. Deļotāji atzīst, ka ir interesanti, ja deļo vienā kolektīva sievas ar otru vīriem. “Šopavasr bijis daudz koncertu. Arī “Munstura” 25 gadu jubilejas. Tas bija krāšņs, kopā ar

draugiem,” stāsta Vaira.

Aigars smaidot atceras, kad sākuši deļot senioru kolektīvā, draugs smīnājis, ka pievienojies šļūkatājiem. Kad kā bijušo deļotāju vienā koncertā palūdza izpalīdzēt, pēc pāris deļām viņš atzinis, ka ir piekūsis, ka vajag švunku, nemaz nav viegli. “Deļas ir ātras, ar raksturu. Jūti, ka esi deļojis,” saka Aigars. Vaira atgādina, ka senioru kolektīvi ar katru gadu kļūst aizvien jaunāki, kaut arī vidējās paaudzes deļotāji, cik vien var, turas pie sava kolektīva, negrib pāriet uz senioriem.

Deļas griež dzīvi

Kopā mājās, kopā deļu kolektīvā, un Aigars atzīst: “Mājās mutiski deļojam, pārsprīžam.” Vaira atklāj, ka mājās labprāt padeļotu, pamācītos, bet Aigars nav ar mieru. “Ja deļā esam pāris, tad pēc koncerta gan vērtējam, kurš nav laikā pagriezies vai spēris soli ar nepareizo kāju,” pastāsta Aigars. Vaira uzsver, ka ne velti vadītāja pāros neliek ģimenes. Pēc skatēm, koncertiem, kur redzēti citi kolektīvi, allaž tiek meklēts, kas kurā deļas izpildījumā bijis īpašs, kas citiem neizdevies. “Bet ir deļas, kā “Svinīgais solis”, kuru vislabprātāk deļoju ar Vairu. Tā ir tāda, kur gribas, lai tuvākais cilvēks ir blakus. Citās deļās man tas nešķiet tik svarīgi,” atklāj Aigars.

Vairai un Aigaram katram ir meita un dēls. Vairai četri, Aigaram pieci mazbērni. Abi skumji atzīst, ka neviens nav kārtīgs deļotājs. “Tikko atgriezies no Barcelonas, kur tikos ar meitu un dēlu, viņu ģimenēm, kuras dzīvo Amerikā un Norvēģijā. Runājam arī par Dziesmu svētkiem. Stāstīju, kā svētkos dzīvojam skolā, viss kolektīvs gulam uz matračiem vienā klasē. Labi atceros, kā viena “Sadancis” deļotāja pārcēlās uz Rīgu, deļoja tur kolektīvā, bet svētkos ar savu matračīti bija pie mums, jo citādi nevarot izjust svētkus. Rīdzinieki nepiedzīvo tās kopā būšanas, dzīvošanas izjūtas,” pārdomās dalās Vaira.

“Visa dzīve vienā deļā. Tad jau redzēs, vai deļosim arī nākamajos svētkos,” saka Aigars. □

Lappusi sagatavojusi
SARMĪTE FELDMANE

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no
Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.
Par saturu atbild, projekta īstenojājs
izdevniecība SIA “Cēsu Druva”.